

Witruimte

“Witruimte is lege ruimte”, zei een klant eens tegen een grafische ontwerper. Die vergat de woorden nooit meer, want hij was het er niet mee eens. Hij wist uit ervaring dat witruimte werkt, zowel actief als passief, in beelden en teksten. Daarom kennen beeldend kunstenaars en dichters het al eeuwen en werken ermee.

“Witruimte is lege ruimte”. Mensen zullen het vaak eens zijn met deze opmerking. Witruimte, of het nu in tijd of ruimte is, is naar hun mening leeg. In de zin van: waardeloos, niet productief.

Ik ben het daar niet mee eens. Witruimte is de ruimte om dingen voor enige tijd onbepaald te laten, om ruimte te geven aan wat opwelt.

Mensen hebben in hun werk te maken met groeiende complexiteit. Ze hebben minder en minder ruimte om met die ingewikkeldheid om te gaan. Die ruimte is nodig, want academische en technische kennis schieten soms tekort. Want complexe situaties kunnen niet altijd worden benaderd op een puur analytische manier. Vaak moet je kunnen vertragen, een tijdje om een kwestie heen draaien. Er is een sterkte maatschappelijke tendens om complexiteit te willen hanteren door controle: procedures, wetten, systemen. Daarbij wordt vermeden om ingewikkelde kwesties onder ogen te zien, om de onzekerheid die daarbij hoort te verdragen en de tijd en de moeite te nemen om de beste mogelijke weg te vinden. Dat lijkt wel een vorm van pleinvrees; vrees om de open ruimte van een kwestie te exploreren.

Als er geen ruimte is om te spreken, gaat het dominante gesprek (waarover praten wij, hoe praten wij) als een gevangenis werken. Want in een open gesprek over het probleem kunnen nieuwe inzichten rijzen. Spreken is essentieel om een zaak in de volle complexiteit te onderzoeken, om nieuwe betekenissen te vinden in woorden en tussen de woorden, om nieuwe kennis te laten opwellen. Het geeft mensen de kans om hun eigen woorden te vinden, om voor zichzelf te spreken.

Witruimte kan dan als een ruimte werken voor wat nog onbepaald is, als een ruimte om al sprekend betekenis te scheppen.

Hoe scheppen mensen in werksituaties ruimte om zichzelf en anderen te horen spreken? Hoe gaan ze om met existentiële en morele leerprocessen als ze aanbotsen tegen technische en organisatorische kwesties in hun werk? Dat zijn vragen die ik de komende jaren met me meeneem.

Copyright Ine van Emmerik, januari 2009